

Slávnostné ocenenie profesora Eugene Braunwalda v Bratislave

Na pozvanie profesora MUDr. Juraja Fabiána, DrSc., predsedu Pracovnej skupiny (PS) „Transplantácia srdca a pľúc“ (H&LuTx) pri Slovenskej kardiologickej spoločnosti (SKS), prišiel začiatkom mája (2. – 5. mája 2004) do Bratislavy profesor Eugene Braunwald z Bostonu (**obrázok 1**). Hlavným cieľom jeho návštevy bolo odborné vystúpenie v rámci „IX. prednášky PS H&LuTx“ a „VI. Novartis Lecture“. Na návrh PS H&LuTx, ktorý sprostredkovala Lekárska fakulta Univerzity Komenského, profesorovi Braunwaldovi udelili čestný titul „Doctor Honoris Causa“ Univerzity Komenského.

„Najväčší žijúci kardiológ, významný kardiológ našej doby, pionier výskumu“. To je len niekoľko prívlastkov a hodnotení, ktoré sprevádzajú túto významnú osobnosť na jej cestách po celom svete. Jeho dielo predstavuje bezprecedentný prínos k teórii a praxi medicíny. V čom spočíva jeho výnimočnosť? Pokúsime sa ju ilustrovať na pozadí niektorých udalostí a zážitkov z jeho trojdňového pobytu v hlavnom meste Slovenskej republiky.

Obrázok 1 Profesor Eugene Braunwald (vľavo) na návšteve SÚSCH s profesorom Jurajom Fabiánom

Na začiatok spomeňme niekoľko faktov z curriculum vitae. Eugene Braunwald sa narodil vo Viedni v roku 1929. Bezstarostné časy jeho detstva sa však predčasne skončili už v roku 1934, keď sa k moci dostal režim poznačený antisemitizmom a nacizmom. V roku 1938 bola jeho rodina nútená pred perzekúciou utiecť z krajiny. Cez Švajčiarsko a Anglicko sa dostala až do USA.

Lekárske vzdelanie získal na newyorskej univerzite. Promoval v roku 1952 ako prvý a najmladší z ročníka. V lekárskej profesii pokračoval rezidentúrou v nemocnici Johnsa Hopkinsa. Do týchto čias sa datuje začiatok jeho záujmu o kardiológiu a osobitne srdcové zlyhávanie. Neskôr pracoval v nemocnici Mount Sinai v New Yorku po boku A. Cournanda, nositeľa Nobelovej ceny. Významným vedcom bol už vo veku 26 rokov. Následne sa stal vedúcim Pobočky kardiológie amerického Národného inštitútu pre zdravie v Bethesde a spoluzakladateľom Lekárskej fakulty Kalifornskej univerzity v San Diegu. Takmer 25 rokov pôsobil ako prednosta Odboru medicíny Harvardskej lekárskej fakulty v nemocnici Brigham and Women's v Bostone. Ako vedúci organizátor sa podieľal na vzniku integrovaného systému zdravotnej starostlivosti v nemocniciach jednej z najvýznamnejších lekárskejších škôl na svete. Mnoho rokov je nositeľom titulu Zaslúžilý Hersheyho profesor medicíny.

Obrovský rozsah jeho vedeckého záujmu je obdivuhodný. Na začiatku to boli vrodené chyby srdca, nasledoval výskum kontraktility myokardu, hemodynamiky. Pokračoval fyziologickými a farmakologickými štúdiami zlyhávajúceho srdca, zaoberal sa úlohou catecholamínov, spotrebou kyslíka myokardom, idiopatickou subaortálnou stenózou, neskôr selektívnou humorálnou blokádou pri srdcovom zlyhávaní.

Svoj hlavný záujem sústredil na akútny infarkt myokardu. Jeho prevatná téza, že infarkt myokardu je dynamická a progresívna príhoda, a že včasným zásahom možno ovplyvniť tak skorý, ako aj dlhodobý osud pacienta, vyvolala doslova explóziu mnohých ďalších patofyziologických, klinických i terapeutických objavov s mimoriadnym dopadom na konkrétnych pacientov. Významne prispel ku konceptu ľavokomorovej dysfunkcie po koronárnom uzávere. Bol a je vedúcim významných klinických štúdií. Spomeňme štúdie TIMI, ktoré sa zameriavajú na rozličné aspekty trombolýzy po infarkte myokardu a štúdie CARE a SAVE, zaoberajúce sa poinfarktovým obdobím.

Obrázok 2 Profesor Eugene Braunwald (vpravo) ďakuje docentovi Gabrielovi Kamenskému, prezidentovi SKS, za udelenie čestného členstva

Nikdy nezostal „stagnovať“ pri samoučelnom výskume. Vo svojom diele zdôrazňuje potrebu aplikovateľnosti poznatkov základného výskumu do novej a efektívnej lekárskej a zdravotníckej praxe. Podľa jeho slov je „klinický výskum hrdlo fľaše vedy, cez ktoré musia prejsť všetky vedecké poznatky predtým, než začnú prinášať úžitok verejnosti. Pri uvoľňovaní tohto hrdla hrá ústrednú úlohu akademická komunita.“

Profesor Braunwald je priekopníkom nového medicínskeho myslenia. Založené je na tom, že už nie sú rozhodujúce subjektívne dojmy, ale vedecky podložené dôkazy. Avšak zároveň si je vedomý, že výberom medicíny dôkazov prešla zatiaľ len veľmi malá časť lekárskej postupov a uznáva úlohu intuície lekára.

Jeho publikačná aktivita je nesmierne bohatá. Publikoval vyše 1 100 prác. V istom internetovom kníhkupectve sa pri zadaní jeho mena objaví na obrazovke 231 titulov kníh v rozličných vydaniach. Je autorom monografií, editorom Harrisonových princípov internej medicíny, medzinárodne rešpektovanej učebnice vnútorného lekárstva.

Dielo „Heart Disease“ (Choroby srdca) je základným kameňom, z ktorého pri odbornom vzdelávaní a raste čerpajú kardiológovia na celom svete. Niektorí čitatelia, praktickí užívatelia charakterizujú túto knihu takto: „biblický text kardiológie“, „je asi jednoduchšie hovoriť o pláži a nespomenúť vodu, ako hovoriť o kardiológii a nespomenúť tú knihu“, „kniha, na ktorej ťažko nájsť škvrnu“, „majstrovský kus“. Čo viac si môže autor želať?

Za svoju činnosť získal mnohé ocenenia: Cenu pre významného vedca Amerického kolégia kardiológov, Herrickovu cenu, Philippovu cenu Amerického lekárskeho kolégia, Williamsovu cenu Asociácie profesorov medicíny, Koberovu medailu Asociácie amerických lekárov, cenu kráľa Faisala a množstvo ďalších. Ako jeden z mála bol viac funkčných období členom poradného zboru amerického Národného inštitútu pre srdce, pľúca a krv. V roku 1999 založila Americká asociácia srdca výročnú Akademickú mentorskú cenu Eugena Braunwalda.

Obrázok 3 Profesor Eugene Braunwald v aule Univerzity Komenského pri udelení čestného titulu doctor honoris causa

Je členom významných lekárskej spoločností na celom svete, nositeľom viacerých čestných doktorátov. Ako jediný kardiológ je členom americkej Národnej akadémie vied.

Napriek týmto mimoriadnym výsledkom a poctám profesor Braunwald stále zostáva človekom. John Ross zdôrazňuje, že tí, ktorí ho poznajú, oceňujú jeho skvelý iskrivý humor. Disponuje mimoriadnou znalosťou ľudskej motivácie a správania. Pozná srdce človeka – vo fyziologickom i prenesenom význame. Je otcom troch dcér, milovníkom klasickej hudby a vášnivým politickým diskutérom.

Čo je teda najväčším prínosom profesora Braunwalda pre ľudstvo? Zachránené ľudské životy. Hovorí o zaňho státisíce ľudí, o ktorých on ani nevie a oni nevedia o ňom. Avšak výsledok jeho práce majú k dispozícii prostredníctvom nových liekov a medicínskych postupov, ktoré predlžujú a skvalitňujú život.

Jeho dielo presahuje hranice kardiológie, internej medicíny a medicíny všeobecne. Stáva sa súčasťou svetového duchovného dedičstva. Nikdy si neprestáva klásť otázky, nikdy sa neprestáva učiť.

Hlavný cieľ jeho bratislavskej návštevy bol pracovný a v tomto duchu strávil aj prvý deň pobytu na Slovensku. V dopoludňajších hodinách navštívil Slovenský ústav srdcových a cievnych chorôb, kde sa stretol s jeho vedúcimi predstaviteľmi. Oboznámil sa s históriou, poslaním a náplňou činnosti ústavu. Potom si prezrel niektoré pracoviská, kde sa zaujímal o systém práce v ústave, typy a počty jednotlivých zdravotníckych výkonov, starostlivosť

Obrázok 4 Profesor Eugene Braunwald s manželkou na Bratislavskom hrade

o kardiologických pacientov vrátane praktickej stránky spolupráce s inými medicínskymi odborníkmi.

V popoludňajších hodinách sa uskutočnila „IX. prednáška PS H&LuTx“ a „VI. Novartis Lecture“. Táto slávnostná prednáška sa koná v rámci pravidelných odborných seminárov PS H&LuTx jedenkrát ročne a vždy na nej vystúpi pozvaný zahraničný hosť. Tento rok prijal pozvanie profesor Eugene Braunwald. Hosťa privítal a odborné podujatie viedol profesor MUDr. Juraj Fabián, DrSc., predseda PS H&LuTx a primár Transplantačného oddelenia SÚSCH.

Prednáška niesla názov „Cholesterol: 1910 – 2004“. Autor v nej zhrnul základné medzníky vývoja ponímania úlohy cholesterolu v patogenéze aterosklerózy a význam redukcie jeho hladiny predovšetkým so zreteľom na úlohu statínov. Profesor Braunwald vo svojej prezentácii zdôraznil súčasný trend k výraznejšiemu poklesu LDL cholesterolémie medikamentóznou liečbou a vyjadril presvedčenie, že dnešné cieľové hladiny LDL cholesterolu sa v budúcnosti ešte znížia.

Po prednáške sa rozvinula bohatá diskusia, ktorá pokračovala aj v kuloároch. Pri neformálnych stretnutiach bol profesor Braunwald mimoriadne ústretový.

Na záver odborného programu predseda SKS Doc. MUDr. Gabriel Kamenský, CSc. odovzdal hosťovi čestné členstvo SKS (obrázok 2).

Hlavnou náplňou nasledujúceho dňa bola slávnostná ceremónia pri príležitosti udelenia titulu *doctor honoris causa*, ktorá sa uskutočnila v Aule Univerzity Komenského. Ceremónia mala dôstojný charakter, umocnený živou fanfárovou armádnou hudbou a talármi spektakulárnej, magnificencii a honorabilít. Slávnostné prejavy predniesli Doc. PhDr. František Gahér, CSc., rektor Univerzity Komenského a Prof. MUDr. Pavel Traubner, PhD., dekan Lekárskej fakulty Univerzity Komenského. Vo svojich laudáciách obaja vyzdvihli praktický prínos lekárskej, vedeckej, pedagogickej i organizátorskej práce profesora Braunwalda pre súčasnú svetovú i slovenskú medicínu. Vlastný promočný akt bol dramaticky prednesený v pôsobivej latinčine. Profesor Braunwald vykonal sľub „*spondeo ac polliceor*“ na žezlo lekárskej fakulty. Zároveň prevzal insígnie a diplom čestného doktora, ktorým sa zaradil medzi absolventov našej najstaršej univerzity (obrázok 3).

Vo svojej ďakovnej reči zdôraznil celospoločenský význam kardiovaskulárnych chorôb. Uviedol, že kardiovaskulárne choroby sa vzhľadom na ich vysokú incidenciu a mortalitu stali spoločným nepriateľom nás všetkých. Najdôležitejšou bojovou stratégiou sa podľa neho stáva rázna prevencia. Nemôže sa však predpisovať podľa „receptu z kuchárskej knihy“. Univerzálna, doteraz známa prevencia nemusí totiž vyhovovať všetkým pacientom. Za moderný spôsob predchádzania kardiovaskulárnym ochoreniam považuje predovšetkým „inteligentnú prevenciu“. Tá sa vďaka najnovším objavom v oblasti štúdia genómu človeka vykonáva na základe genetickej diagnostiky. Umožní identifikáciu konkrétnych osôb s vyšším, ale aj nižším rizikom hypertenzie či diabetu už v ranom detstve. Ľudstvo sa musí v boji proti nim napriek všetkým rozdielom zjednotiť, pričom bojovníkmi sa stávame my všetci.

Ďalší program profesora Braunwalda mal spoločensko-kultúrny charakter. Na neformálnom obede sa stretol s predstaviteľmi SKS. So záujmom si prezrel starú Bratislavu, navštívil Bratislavský hrad, Primaciálny palác a výstavu Ladislava Mednyánszkeho v Slovenskej národnej galérii (obrázok 4). Svoju nevyčerpatelnú energiu nestratil ani po výstupe na najvyšší bod hradu Devín. V rámci Bratislavy a blízkeho okolia navštívil pamätníky úplne odlišných náboženstiev a kultúr. Zostúpil do hrobky židovského rabína, jednej z najvýznamnejších postáv ortodoxného židovstva, Chatama Sofera. Nadšene obdivoval jemnú architektúru exteriéru aj interiéru Modrého kostolíka, postaveného na začiatku minulého storočia. Navštívil i známe katolícke pútnické miesto v Marianke, kde sa zaujímal o oltárne výjavy v miestnom starobyľom kostole.

S obdivom treba konštatovať, že Slovensko nebolo pre neho neznámou krajinou. Ako človek, pre ktorého je politika záľubou, vedel o našich prezidentských voľbách, vstupe Slovenska do Európskej únie, osobnostiach i historických medzníkoch vývoja našej krajiny. Na záver vyjadril presvedčenie, že na Slovensku nie je naposledy.

Návštevu profesora Braunwalda považujeme za významnú udalosť v živote nielen odbornej lekárskej verejnosti, ale aj celej našej spoločnosti. Svedčí o tom aj záujem médií o jeho osobu a vybrané udalosti v rámci trojdňového pobytu na Slovensku.

Vážime si, že tento výnimočný vedec, lekár a predovšetkým človek zavítal do mesta na Dunaji v srdci Európy.

MUDr. Milan Luknár, MUDr. Ivana Štefanková
Transplantačné oddelenie, SÚSCH, Bratislava